

**Виступ віце-президента НАН України А.Загороднього на засіданні
Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти з питання
«Про фінансове забезпечення сфери науки і освіти у 2016 році:
проблеми та шляхи покращення»**

Вельмишановна Ліліє Михайлівно, вельмишановні народні
депутати!

Всі тут присутні погоджуються з тим, що стан фінансового забезпечення української науки у 2016 році є вкрай незадовільним. Але я хочу привернути вашу увагу до тих обставин, що особливо яскраво висвітлюють трагічний стан, в якому опинилися академії наук. Скорочення обсягів фінансування у порівнянні з минулим 2015 роком на тлі збільшення комунальних платежів більше як на 70 відсотків з одночасним підвищення заробітної плати на 28 відсотків поставило НАН України, так само, як і національні галузеві академії наук на грань виживання. Зокрема, НАН України недофінансована майже на третину. Ми маємо на 12,2%, менше від обсягів фінансування 2015 року. Це призвело до того, що інститути академії, а це десятки тисяч співробітників, працюють лише 3-4 дні, або навіть і два дні на тиждень. Це принижує їхню людську гідність. Особливо критичним такий режим роботи є для молодих науковців, оскільки для них навіть та мізерна заробітна плата, яку вони отримують, є єдиним джерелом існування. Ми намагаємося зберегти для талановитої молоді режим повної зайнятості, але не у всіх інститутів це виходить. НАН України поставлена в умови, коли оптимізація мережі установ і невідворотне скорочення працівників має здійснюватися в дуже стислі терміни за відсутності мінімально пристойного фінансування. Ми не маємо часу на апробацію нової методики оцінювання ефективності діяльності наукових установ, оскільки майже всі установи знаходяться в стані реорганізації і скорочення. Менше з тим, ми готуємо пілотний проект з запровадження нової методики, так само, як і здійснюємо невідкладні заходи щодо оптимізації діяльності академії з тим, щоб виконати вимоги 28-ї статті Закону України «Про Державний бюджет України»,

якою така оптимізація передбачена. Президія НАН України прийняла і вже розпочала реалізацію відповідної постанови. Яка зокрема передбачає реорганізацію, об'єднання чи ліквідацію неефективних закладів, установ та організацій, чи припинення їхньої діяльності. Але, як писали класики, «навіть прекрасне повинне мати межі». Виконання вимог згаданої статті в повному обсязі невідворотно приведе до суттєвого послаблення наукового потенціалу НАН України, руйнації наукових шкіл, відтоку наукової молоді. І як показує практика, такі зміни будуть незворотними.

Мінфін закликає нас, мовляй, скорочуйте чисельність працюючих у ваших установах до доведеного вам рівня фінансування. Але дозвольте нагадати, що чисельність дослідників в Україні в перерахунку на душу працездатного населення вже в 3 рази менша, ніж в Євросоюзі, і є, по-суті, найнижчою в Європі! І це в країні, де більше половини електроенергії виробляється на атомних електростанціях, які потребують дуже серйозного наукового супроводу, де ще збереглися такі наукомісткі галузі, як авіа- та ракетобудування, турбобудування, окремі напрями приладобудування. Врешті, в країні, яка вкрай потребує модернізації озброєння, військової техніки та приладів, що зробити без науки неможливо! Візьму на себе сміливість сказати, що позбавлення цих галузей наукового супроводу, у тому числі і з боку нашої академії, ставить під загрозу національну безпеку держави.

Тому ми просимо Комітет ВР порушити питання про збільшення фінансування НАН України до мінімально найнеобхіднішого рівня потреб Академії, а саме до 2 млрд. 779 млн. 240,9 тис. грн., тобто при внесенні змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік додатково передбачити 725 млн. 43,2 тис. грн.

Хочу зауважити, що ці кошти потрібні нам не для «проїдання», тобто простого забезпечення заробітної плати. Вони будуть використані для виконання вкрай важливих для держави академічних цільових програм наукових досліджень, спрямованих, зокрема, на:

- продовження ресурсу і забезпечення безпеки експлуатації конструкцій, споруд та машин, а також робіт з продовження термінів експлуатації енергоблоків атомних електростанцій. Це планується зробити для 6 з 15 діючих енергоблоків АЕС, що дозволять на 20 років відкласти створення нових потужностей, вартість будівництва яких оцінюється щонайменше в 600 млрд. грн.

- створення нових наноматеріалів і нанотехнологій, а також нових речовин та матеріалів хімічного виробництва, забезпечення енергоефективності, об'єднання енергетичної системи України з енергетичними системами Європейського Союзу, розвиток мінерально-сировинної бази; підвищення обороноздатності і безпеки держави, створення молекулярних та клітинних біотехнологій для потреб медицини, промисловості та сільського господарства.

Крім того, додаткові кошти необхідні Академії для:

- збереження та забезпечення функціонування об'єктів, що становлять національне надбання;

- підтримки наукової інфраструктури (невідкладні аварійні ремонтні роботи майнового комплексу; охорона та збереження біосферних та природних заповідників та дослідницьких ядерних установок, підтримка грид інфраструктури тощо);

забезпечення доступу до основних зарубіжних баз наукової інформації);

- забезпечення центрів колективного користування науковими приладами витратними матеріалами і хімічними реактивами, проведення мінімально необхідних ремонтів та модернізації приладів, що вийшли з ладу.

Окремо стоїть питання забезпечення фінансовими ресурсами установ, переміщених з Донецького регіону, з метою збереження їх наукового потенціалу та налагодження роботи на новому місці, матеріально-технічного забезпечення тощо.

Наприкінці минулого року Верховною Радою України було прийнято нову редакцію Закону України «Про наукову і науково-

технічну діяльність». Це дуже потрібний закон. Користуючись нагодою, я хотів би від імені Академії висловити щирю вдячність голові Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти вельмишановній Лілії Михайлівні Гриневич за принципове відстоювання інтересів наукової спільноти при розгляді згаданого Закону, а також підтримку Академії при розгляді законопроекту про держбюджет 2016 року. Але за відсутності мінімально необхідного фінансування значну частину норм нового закону неможливо втілити в життя. Наявний же рівень фінансування, по-суті, дискредитує ті позитивні норми, які в ньому визначені. Наприклад, як глум виглядають декларовані норми – забезпечення збереження національного надбання, підвищення престижу наукової праці в суспільстві, створення умов для роботи молодих вчених, інші соціальні питання науковців.

Шановні колеги. Окрім дефіциту фінансування залишається не вирішеним також ще цілий ряд питань щодо фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні, зокрема

- зняття обмежень щодо використання коштів науковими установами та вищими навчальними закладами, які вони отримують від виконання спільних науково-дослідних робіт з підприємствами та у вигляді грантів, одержаних від міжнародних та іноземних організацій;
- внесення змін до законодавства щодо утворення та механізмів діяльності венчурних фондів з метою залучення коштів юридичних та фізичних осіб для інвестування в науково-технічні розробки та інноваційні проекти, створення нових інноваційних підприємств;
- запровадження податкових механізмів стимулювання здійснення окремих інвестиційних, інноваційних проектів, проектів з трансферу технологій, а також стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності підприємств в цілому.

Пропозиції щодо вирішенні зазначених питань Академія вже направила Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти.

Важливим також є запровадження при коригуванні державного бюджету 2016 року окремої бюджетної програми з фінансування витрат

на наукові відрядження або наукові стажування відповідно до частини 4 ст.33 та частини 6 статті 34 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

3. Останнє. Попри тривалі розмови, а я би сказав пустопорожню балаканину, досі не вдалося вирішити проблему забезпечення житлом молодих учених, як це передбачено законом. Враховуючи обмежені можливості Державного бюджету України, НАН України пропонує вирішувати зазначене питання і шляхом залучення інвестиційних коштів для будівництва житла на вільних від забудови земельних ділянках, які знаходяться в постійному користуванні Академії.

У зв'язку з цим Національна академія наук України направила Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти пакет пропозицій щодо внесення змін до законодавчих і нормативних документів, реалізація яких сприятиме вирішенню питань забезпечення наукових працівників НАН України житлом.

Дякую за увагу!